

подизању културног нивоа друштва. Критички осврт на библиотечку статистику даје Christine Lindmark из Националне библиотеке Шведске. Издвајамо прилог Ann Poulsen о новом сервису помоћи ученицима приликом израде домаћих задатака и текст „Ниједан човек није острво“, у којем Päivi Jokitalo пише о спасилачком чамцу који већ 30 година допрема књиге до малих острва у једном архипелагу у западној Финској.

У „Скандинавским пречицама“ на крају часописа читамо о пројекту нове зграде главне библиотеке у Хелсинкију који је привукао пажњу читаве земље. Она ће прве знатљиве дочекати тек 2017. године, али већ сада су њени корисници позвани да предложе како би волели да она изгледа и да функционише.

Тема 44. броја *SPLQ* у 2011. години су индикатори учинка. Аутори разматрају алате и методе за мерење учинка рада библиотекара, њихове продуктивности и ефикасности. Библиотечки сервиси и њихово коришћење су се, послед-

њих година, толико променили да је потребно иновирати „мерне инструменте“. О искуствима мерења успешности библиотекара у Данској, Финској и Шведској пишу: Ulla Kvist, Thomas Angermann, Hannu Sulin, Marjariitta Viiri, Torill Redse, Sara Svenstrup, Mace Ojala и Päivi Jokitalo. После дужег времена, у часопису је објављен и један прилог аутора са Исланда, Hrafn Andres Hardarson и Margret Sigurðsdóttir („Живимо дуже посећујући библиотеку“).

Издвајамо текстове о индексима којима данске библиотеке прикупљају статистичке податке о коришћењу библиотечких сајтова и дигиталних услуга и менаџменту квалитета у финским јавним библиотекама. Представљен је централни статистички извор информација о комуналним и државним сервисима у Норвешкој, KOSTRA нови алат за мерење задовољства корисника који омогућава бенчмаркинг свим библиотекама у Данској, као и занимљива бицикличка конференција библиотекара на рути од Копенхагена до Берлина и библиотечки камп у Финској.

Горан Траиловић

Вјесник библиотекара Хрватске

Vjesnik bibliotekara Hrvatske 53, 2. Urednici Sanja Frajtag i Dunja Marija Gabriel. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2010.

Штампано издање *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* излази тромесечно од 1950. године у издању Хрватског књижничарског друштва (ХКД). Као и већина часописа дугог века, повремено је имао неуједначен ритам излажења, па се календарске године не подударају сасвим са годиштима часописа - понекад је излазио као годишњак, а некад је једно годиште обухватало две или више календарских година, па је тако 2010. означена као 53. годиште. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* је часопис „који је у својој средини од почетка постао и одржао се као главно средство пријеноса информација релевантних за књижничну знаност и књижничарство као струку“¹ и који се „афирмирао и одржао као једини ре-

levantни знанствено стручни часопис из подручја књижничарства у Хрватској.“² Уређивали су га Матко Ројнић, Ева Верона, Јелка Мишић, Бранко Ханж, Лидија Абрамовић, Мира Микачић, Александра Малнар, Дубравка Кунштек, Дора Сечић, Тинка Катић, а од 2007. године Ива Мелиншчак Злоди.

Од 2003. године на сајту ХКД-а појављује се паралелно електронско издање овог часописа на адреси <http://www.hkdrustvo.hr/vbh/>. Електронско издање идентично је штампаном, појављује се готово истовремено (са кашњењем од свега неколико дана) и прати нумерацију годишта штампаног издања. Часопис повремено издаје тематске бројеве (које уређују гостујући уредници), односно те-

¹ Iva Melinščak Zlodi, „Uvodna riječ: prijenos informacija - od tiskanog do elektroničkog časopisa: uz 50. godište *Vjesnika bibliotekara Hrvatske*“, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 4 (2007).

² Tinka Katić, „Uvodna riječ“, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 1-2 (2007).

матске блокове. До сада су (од када излази електронско издање) обрађене следеће теме: Обрада електроничке грађе (1-2/2003), Серијске публикације (1-2/2004), Хрватска национална библиографија (3-4/2004), Култура тискарства у Хрватској (3-4/2005), Универзална децимална класификација (3-4/2006), Однос знанствених информација и знања часописа: уз 50. годиште *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* (1-2/2007), Пријенос информација – од тисканог до електроничког часописа (4/2007), Град и књижница: реконструкција памћења (1-4/2008), у броју 1-4/2009. четири обимна прилога говоре о серијским публикацијама, а у броју 1/2010 пет прилога посвећено је библиотечким услугама.

За увид у историју самог часописа посебно је значајан број 4/2007 – Пријенос информација – од тисканог до електроничког часописа: уз 50. годиште *Vjesnika bibliotekara Hrvatske*. У овом броју објављена су истраживања везана за историју самог часописа, садржајне и библиометријске анализе, проценује се допринос *Vjesnika* едукацији библиотечких радника и стварању стручне терминологије и успешност у поређењу са страним библиотечким гласилима.

Последњи објављени број *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* (2/2010) посвећен је библиотечким услугама за особе са посебним потребама. У Хрватској се у последње време овим питањима посвећује све више пажње, па се бројни пројекти покрећу и финансирају уз подршку Министарства културе РХ. На значај ових врста услуга посебно указује и ангажовање хрватских библиотечких стручњака у преводу стручне литературе, посебно IFLA-иних смерница. Уредници овог темата су библиотечки стручњаци који својим радом доприносе унапређивању библиотечких услуга за особе са посебним потребама: Сања Фрајтаг – виши књижничар, директор Хрватске књижнице за слепе, члан Комисије за књижничне услуге за особе са посебним потребама ХКД-а, Секције књижница за слепе IFLA-е и члан Сталног одбора ове Секције, сарадница на пројекту Министарства културе РХ о имплементацији књижничних услуга за слепе и слабовиде особе у народне књижнице и Дуња Марија Габриел – виши књижничар Националне и свеучилишне књижнице у Загребу, члан Комисије за књижничне услуге за особе са посебним потребама ХКД-а, члан Сталног одбора IFLA-ине Комисије за књижничне услуге за особе са посебним потребама, сарадник на пројекту израде IFLA-иних међународних смерница за библиотечке услуге за глуво-слепе особе.

Објављивање тематског броја *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* „пада“ у време обележавања десетогодишњице Комисије за књижничне услуге за особе са посебним потребама ХКД-а и одржавања Седмог округлог стола за књижничне услуге за особе са посебним потребама (одржан 14. 9. 2010). У уводној речи уреднице одређују појам библиотечких услуга за особе са посебним потребама, у складу са IFLA-ином терминологијом, као услуге намењене свим особама које из било којег разлога не могу да користе стандардне библиотечке услуге – особе са физичким и менталним тешкоћама, слепе и слабовиде особе, глуве и наглуве особе, глумослепе особе, особе са специфичним тешкоћама у читању и писању (тј. учењу),

особе смештене у домовима пензионера, старије слабо покретне особе, болнички пацијенти и особе у казним установама.³

Темат започиње чланком о десетогодишњем раду Комисије за књижничне услуге за особе са посебним потребама (2000 – 2010) који су приредиле уреднице, чланови Комисије од њеног оснивања до данас. У раду се говори о настанку и плану рада Комисије, организовању стручних скупова (седам одржаних скупова са међународним учешћем), предавања и радионица, рад на пројектима, преводу на хрватски језик међународних публикација (осам превода смерница и упутстава) и сарадњу са IFLA-ом. Излажу се и резултати рада шест округлих столова за особе са посебним потребама.

Следи приказ четири пројекта библиотечких услуга за особе са посебним потребама.

Први пројекат представља Хела Чичко (Градска књижница, Загреб): Пројекат *Књижница широм отворених врата* спроводи се у Књижницама града Загреба и обухвата програм подстицања читања и доживотног учења и друштвене интеграције деце с тешкоћама у развоју и младих с инвалидитетом. Овај пројекат обухвата следеће програме: *Играоница-Причаоница-Маштаоница* (укључивање деце са тешкоћама слуха, говора, читања и писања у редовне програме библиотеке и подршка њиховим родитељима, учитељима и васпитачима), креативне радионице и културна догађања (ликовне радионице, изложбе, књижевни сусрети, сценске представе) за децу с тешкоћама у развоју и младе с телесним и менталним инвалидитетом, музичке образовне сусрете за слепо и слабовиду децу и младе (предавања, концерте, разговоре с уметницима, упознавање инструмената додиром, обуку за коришћење рачунара за слепе са специјалним додацима – говорном јединицом, читачем екрана), израда тактилних сликовница за слепо и слабовиду децу.

Сања Бунић (Књижнице града Загреба) представља *Пројекат „65 њилус“* који се од 2008. године спроводи у Књижницама града Загреба и намењен је друштвеној интеграцији особа трећег животног доба и њиховом активном укључивању у културна и друштвена збивања. У овом пројекту старије особе су и корисници и аутори програма, уједно и ученици који усвајају нова знања и учитељи који дарују знање и искуство. Пројекат обухвата пет врста програма: 1) *Књигом до врата* – достава књига и часописа у домове за старије и немоћне, као и другим корисницима који нису у могућности да самостално дођу у библиотеку, 2) *Сликосајт* – бесплатне ликовне радионице за старије особе с циљем подстицања креативног изражавања, 3) *Сајт информацијске писмености за шрећу животињу доб* – бесплатне радионице за информатичко и информацијско описмењавање, 4) *Сусрети генерација* – предавања, радионице, причаонице за децу предшколског узраста у којима активно учествују припадници старије генерације преносећи своје знање, мудрост и искуство и 5) *Изложба 65 њилус* – изложбе радова чији су аутори припадници старије генерације. У пројекту учествује 13 библиотека града Загреба и то већина њих у више програма унутар пројекта.

³ Sanja Frajtag i Dunja Marija Gabriel, „Uvodna riječ: Knjižnične usluge za osobe s posebnim potrebama“, *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 2 (2010).

Вероника Челић-Тица и Дуња Марија Габриел (Национална и свеучилишна књижница, Загреб) и Љиљана Сабљак (Градска књижница, Загреб) у раду под насловом „Читањем против насиља и криминала“ излажу резултате истраживања спроведеног у склопу пројекта о утврђивању повезаности проблема читања и писања и асоцијалног понашања код деце и младих смештених у васпитно-поправним домовима, васпитним заводима и казним установама у Хрватској. После спроведеног истраживања, за ове установе је припремљен посебан библиотечки програм за савладавање тешкоћа у учењу са циљем сузбијања насиља код деце и младих. Наводи се искуство учитеља, васпитача, терапеута и логопеда који раде са овом популацијом да се употребом књига које садржајем и изгледом привлаче пажњу особа с потешкоћама у читању и писању долази до напретка у усвајању језика и писма. Уз коментар IFLA-иних *Смерница за траћу лагану за читање* наводе се и искуства из европских земаља у овој области.

Дуња Марија Габриел представља *Пројекат Vergilius – помоћ при читању, оријентацији и навигацији слијепих и слабовидних особа* који се од 2009. године спроводи у Националној и свеучилишној књижници у Загребу. У питању је пилот пројекат са циљем да промовише примену нових технологија за укључивање у друштво особа с инвалидитетом.

Следећа два излагања говоре о услугама за болничке пацијенте. Тања Сушец, Гордана Рамљак и Дамира Краљевић (библиотекари у библиотекама загребачких болница) пружају нам увид у организацију, стање и будућност болничких библиотека за пацијенте у Хрватској. Оне су намењене здравственом особљу; болничке библиотеке намењене искључиво пацијентима у Хрватској не постоје, а литература са здравственим информацијама за пацијенте на хрватском језику није тако опсежна и разноврсна као у свету. Указујући на недавно преведене (2009) IFLA-ине *Смјернице за књижничке услуге за болничке пацијенте, старије особе и особе с посебним потребама у установама за шрајну скрб и смјештај*, аутори изражавају наду да ће и хрватско здравство следити светске трендове и започети са организовањем комбинованог типа болничке библиотеке која би пружала услуге како здравственом особљу, тако и пацијентима и њиховим породицама.

Лоренка Бучевић-Санвинценти (Књижнице града Загреба) у чланку *Болничке књижнице и одржавање школске наставе у Загребу* говори о усвајању наставних садржаја хоспитализоване деце организовањем Школе у болници. Сврха Школе у болници је наставак школске наставе и учења без обзира на дужину боравка и омогућавање што лакшег поновног укључивања у матичну школу по изласку из болнице. У раду је дат преглед рада школа у болници на територији града Загреба.

О проблематици оштећења слуха пишу Сандра Брадарић-Јончић и Рената Мохр, професори Едукацијско-реабилитацијског факултета у Загребу. У раду се објашњавају појмови везани за оштећења слуха који су битни за боље разумевање IFLA-иних *Смерница за пружање библиотечких услуга љувима*: узроци и врсте оштећења слуха, комуникација и образовање особа с оштећењем слуха, захтев за једнаким приступом информацијама за особе оштећеног слуха и како им то омогућити.

Четири чланка говоре о библиотечким услугама за следеће и слабовидне особе – три рада посвећена су пракси у раду са слепим и слабовидним особама, а четврти прилог је прерађен дипломски рад.

Сања Фрајтаг (Хрватска књижница за слијепе, Загреб) пише о активностима и пројектима у Хрватској књижници за слијепе, јединој библиотеци те врсте у Хрватској. Основана је 1965. године при Хрватском савезу слијепих, а од 2000. године је самостална јавна установа. Осим позајмног одељења, ова библиотека има и штампарију за Брајево писмо и студије за снимање звучних издања. Књижни фонд укључује издања на Брајевом писму, звучне књиге на аудио касетама и CD-овима у MP3 формату и значајну збирку нота и музичке литературе на овом писму. Хрватска књижница за слијепе издавач је осам часописа на аудио касетама и CD-овима и четири часописа на Брајевом писму, а годинама издаје и календаре - џепни календар и католички календар *Даница*. Ова библиотека, поред основних услуга, спроводи и разне (старе и нове) пројекте: дигитално снимање књига и часописа, пројекат стварања дигиталне архиве звучних књига, снимање књига у DAISY формату, описмењавање слепих, обележавање двестогодишњице Брајевог рођења, изложбе књига и нота на Брајевом писму из фонда Библиотеке, промоције, књижевне трибине, предавања, координатор је међународног семинара за библиотеке за следеће, итд.

Дијана Саболовић-Крајина, Љиљана Вугринец и Данијела Петрић (Књижница и читаоница „Фран Галовић“ Копривница) говоре о активностима на имплементацији пројекта *Књижнична услуга за слијепе и слабовидне у Књижници и читаоници „Фран Галовић“ Копривница*. У раду је описано спровођење и приказани су резултати пројекта који је финансирала Европска унија (један од десет награђених од укупно 113 пријављених пројеката), а који има за циљ равноправну укљученост слепих и слабовидних особа у друштвено заједницу и изградњу модела системске сарадње између удружења слепих и јавне библиотеке који до сада није постојао у Хрватској.

Настављајући причу о овом пројекту, Кристиан Ујлаки и Јосипа Стрмечки (Књижница и читаоница „Фран Галовић“ Копривница) у свом раду говоре о образовању и оспособљавању библиотечког особља и комуникацији у раду са слепим и слабовидним корисницима у Књижници и читаоници „Фран Галовић“ Копривница. Библиотечки радници морали су додатно да се оспособе за рад са новом групом корисника, новом библиотечком грађом, техничком опремом и помагалима. Оспособљавајући се за рад са новом врстом читалаца, библиотечког материјала и опреме, у земљи и иностранству (посетили су и шест огледних јавних библиотека у Данској), ови библиотечки стручњаци уједно су се оспособили и за обучавање библиотекара из других библиотека које тек планирају да уведу неке од библиотечких услуга за следеће и слабовидне кориснике (одржали су бројна предавања у земљи и иностранству). У другом делу рада описују се свакодневна искуства у комуникацији са слепим и слабовидним корисницима.

Четврти рад из ове групе је прерађен дипломски рад⁴ Амелије Тупек, одбрањен на Одсеку за информацијске зна-

⁴ У *Vjesniku* се често објављују прерађени дипломски радови.

ности Филозофског факултета у Загребу – „Дигитализација грађе за слијепе и слабовидне“. Аутор у раду покушава да покаже како слепим и слабовидим особама дигитализација може да олакша образовање, запошљавање и напредовање у послу, затим свакодневне активности, равноправно са особама здравог вида. У раду се приказује како се грађа дигитализује и на које начине је слепи и слабовиди користе. Аутор даје и препоруке за припрему и објављивање садржаја на интернету у облику смерница. Наводе се примери како библиотека може да буде на услузи овој групи корисника.

Следе два прилога из иностране праксе – преводи са словеначког језика. Матеја Перко (Завод за оспособљавање младежи с инвалидитетом, Камник) у раду „Стручни и специјални рад књижничарке с покретно ограниченом и дуготрајно болесном дјецом и младежи“ представља специјалну школску библиотеку Основне и Средње школе Завода за оспособљавање инвалидне омладине у Камнику, коју похађају млади корисници с посебним потребама из целе Словеније. Наталија Микулетић (Шолски центер Сречка Косовела,

Сежана) – „Библиотерапија у школској књижници или разговор о књизи“ – говори о специфичној улози коју књига може да има за читаоца и нове начине рада са младима, да би се међу њима ширила навика читања. Аутор предлаже читање и разговор о књигама које говоре о проблемима младих, тако да читање добија функцију библиотерапије.

Овај број *Vjesnika bibliotekara Hrvatske* завршава се радом Мери Бутирић (Градска књижница Марка Марулића Сплит) „Радионице за дјецу с посебним потребама: дислексција, дисграфија и графомоторичка дисфункција у огранку Спинут Градске књижнице Марка Марулића у Сплиту, Сплитска удруга за особе с дислексијом – Духу“. Аутор пише о радионицама које се у овој библиотеци организују за децу која имају потешкоће везане за читање и писање. Циљ радионица је: рана детекција деце са описаним тешкоћама, сарадња са стручним сарадницима основних школа (психолог, педагог, логопед, учитељ) и са родитељима, рад са децом на ублажавању потешкоћа.

Бојана Вукотић

Водич кроз домаћу стручну периодику (новембар 2010 – март 2011)

Бојана Вукотић
Народна библиотека Србије, Београд
bojana.vukotic@nb.rs

Гласник Народне библиотеке Србије (за 2009. годину) усредсређен је на три тематске целине: *Google и библиотеке* (приредила Весна Ињац), *Будућности каталога* (приредила Ана Савић) и *IFLA манифести* (приредила Гордана Љубановић).

У оквиру првог темата објављен је превод студије коју су наручили Британска библиотека и Комисија за здружене информационе системе под насловом „Информационо понашање истраживача будућности“. Ово истраживање бавило се визијом како ће данашње генерације школског и предшколског узраста у будућности користити дигиталне изворе у својим истраживањима, али и понашањем данашњих истраживача и такозване Гугл генерације (рођени после 1993. године) у виртуелним библиотекама. Брајан Каткарт се, пита „Да ли Google убија опште знање?“ Џонатан Бенд пише о међународним импликацијама које су последица *йоравнања* проистеклог из трогодишњег парничења у Сједињеним Америчким Државама по тужби да је компанија Гугл у свом Библиотечком пројекту прекршила законе о ауторским правима – са посебним освртом на утицај поравнања на власнике ауторских права чије седиште

није у САД. Објављен је и „Званични став Удружења европских истраживачких библиотека“ поводом саслушања пред Европском комисијом у вези са америчким Споразумом о поравнању за Google Books. Стела Филипи-Матутиновић представила је Google Scholar као извор научних информација – могућности које овај сервис пружа корисницима из целог света, од приступа електронским текстовима и каталозима библиотека до библиометријских истраживања, али и главне мане које су последица аутоматизоване екстракције метаподатака из свих расположивих извора на интернету без икакве редакције. Татјана Брзуловић-Станисављевић упознаје нас са Google Books Library Project-ом и са садржајем ове велике дигиталне библиотеке. Весна Ињац представља рад компаније Гугл, једне од највећих и најутицајнијих компанија у области информационо-комуникационих технологија и интернета, од њених почетка 1996. до 2010. године; пише о филозофији и основним принципима пословања, о Гугл кодексу понашања и финансијском пословању компаније која има пресудан утицај на развој интернета, младих генерација истраживача и библиотечко-информационих стручњака.